

Covid-19 Pandemisinin Sürdürülebilir Finans Uygulamalarına Etkisi

The Effect Of The Covid-19 Pandemic On Sustainable Finance Applications

E.Müge ÇETİNER Ceran Aycan GÜREL

Prof.Dr.; T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul, Türkiye
Arş.Gör., T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Dünya sel, kuraklık, orman yangınları gibi gözle görülür çevresel sorunların yanı sıra, savaşlar, göç dalgaları gibi sosyal ve ekonomik sorunlarla günden güne uğraşırken bu sorunlara 2019 yılında Çin'den tüm dünyaya yayılan Covid-19 olarak isimlendirilen salgın hastalık eklenmiştir. 30 Ocak 2020 tarihinde ise Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiştir.

Sürdürülebilir Finans çok geniş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Temel olarak sürdürülebilirlik ve finans kavramlarının birleştirilmesini ifade etmektedir. Sürdürülebilir Finans, mevcut kaynakları en uygun şekilde kullanarak işletme ile toplum arasındaki fayda ilişkisini sağlamak için geliştirilen stratejilerin oluşturulmasına dayanır. Bu çalışmanın amacı sürdürülebilir finans ve etkilerini tanımlayarak Covid-19 pandemisinin sürdürülebilir finans alanındaki olumsuz etkilerini değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Finans, Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Finans, Covid-19.

ABSTRACT

While the world is dealing with visible environmental problems such as floods, droughts, forest fires, as well as social and economic problems such as wars and migration waves, the epidemic disease called Covid-19, which spread from China to the whole world, was added to these problems in 2019. On January 30, 2020, it was declared a pandemic by the World Health Organization.

Sustainable Finance is a very broad concept. It basically means combining the concepts of sustainability and finance. Sustainable Finance is based on the creation of strategies developed to ensure the benefit relationship between the business and society by using the available resources in the most appropriate way. The aim of this study is to define sustainable finance and its effects and to evaluate the negative effects of the Covid 19 pandemic in the field of sustainable finance.

Keywords: Finance, Sustainability, Sustainable Finance, Covid-19.

1. GİRİŞ

COVID-19 salgını 2020'nin çok zor bir yıl olduğunun en büyük kanıtıdır. COVID-19 salgını dünya çapında küresel bir sağlık krizine neden olup, birçok ülkede insanlar koronavirüs salgınıyla mücadele etmek için evde kalmak zorunda kaldı ve birçok insanda can kaybına ve geri dönüşü olmayan sosyal ve ekonomik hasarlara yol açmıştır. Bu salgın modern çağın en derin ekonomik durgunluğuna yol açmıştır. COVID-19 salgını, küresel ekonomiyi ciddi bir sıkıntıya sokmuştur. Küresel ekonomi de 1930'lardaki Büyük Buhran'dan bu yana yaşadığı süreçlerde en gergin finansal koşullarla karşı karşıya kalmıştır. Kuruluşların iş süreçlerini olumsuz bir şekilde etkileyerek ekonomik ve endüstriyel faaliyetlerin durmasına ve birçok işletmenin sürdürülebilirliğinin ve refahının zayıflamasına neden olarak işgücü kayıplarını beraberinde getirmiştir. COVID-19 salgını, pazar veya sektör fark etmeksizin tüm işletmelerin büyük ve ezici aksamalarla başa çıkması gerektiğini kanıtlamıştır ve bunun ile mücadeleye yönelik yenilikler strateji, liderlik, koordinasyon ve sürdürülebilir finansmana odaklanmalıdır.

1980'li yıllardan itibaren asit yağmuru ve hava kirliliği faktörleri kapsamında kuruluşlar için sürdürülebilirlik çevresel açıdan incelenirken, değişen süreçlerle yenilenebilir enerji, tarım, biyoçeşitlilik ve gıda gibi doğal kaynaklar kapsamında değerlendirilmektedir. Çevresel sürdürülebilirlik terimine ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik kavramları eklenerek kuruluşların değer anlayışı bütünsel olarak analiz edilebilir olması sağlanmıştır. Ekonomik sürdürülebilirlik, mevcut kaynakları en uygun şekilde kullanarak işletme ile toplum arasındaki fayda ilişkisini sağlamak için geliştirilen stratejilerin oluşturulmasına dayanır. Bu kavram, kurumların değer maksimizasyonu yaratmaları için varlık tahsis süreçlerini kapsarken, örgütsel kaynakların en optimal ve sürdürülebilir yönetimini ilke edinmiştir. Ekonomik sürdürülebilirlik ve istikrar, bir ülkenin sağlam ekonomik ortamının hayati göstergeleridir. Ekonominin küresel bir ekonomik, finansal veya salgın krizin şokunu emmesine yardımcı olur. Sosyal sürdürülebilirlik ise, herhangi bir toplum veya kuruluşun sunduğu değeri veya geliştirdiği süreçleri, yalnızca kar aramadan gelecek nesillere destek olacak stratejilerle donatmayı amaçlayan güven ve etik davranış parametrelerini içerir. Sosyal sürdürülebilirlik ilkesi, kısa vadeli yatırımlardan elde edilen olumlu sonuçları veya yatırım getirisi oranlarını hariç tutan uzun vadeli yatırım planlarını içerir ve küresel ölçekte değer yaratmak için oluşturulur.

2. LİTERATÜR TARAMASI

COVID-19 Pandemisinin finans uygulamalarına etkisinin araştırıldığı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

Ashraf ve Beck, yaptıkları çalışmada finans uygulamalarının ekonomik etkileri üzerine analiz yapmıştır. (Ashraf, 2020), yaptığı çalışmada hükümet eylemlerinin beklenen ekonomik etkisini, bu tür eylemlerin borsa getirileri üzerindeki etkisini analiz etmiştir. 77 ülkenin 22 Ocak - 17 Nisan 2020 tarihleri arasındaki günlük verilerini kullanarak, hükümet sosyal mesafe önlemlerinin duyurularının, ekonomik aktivite üzerindeki olumsuz etkisi

sebebiyle borsa getirileri üzerinde doğrudan olumsuz bir etkisi olduğunu, düşüş yoluyla dolaylı bir olumlu etkisi olduğunu tespit etmiştir. Kamuoyu bilinçlendirme programları, karantina politikaları, gelir destek politikaları, hükümet duyuruları önemli ölçüde olumlu piyasa getirileri ile sonuçlanmaktadır. Bulguları, öncelikle hükümetin sosyal mesafe önlemlerinin hem olumlu hem de olumsuz ekonomik etkileri olduğunu göstererek önemli politika çıkarımlarına sahiptir.

(Beck 2020), yaptığı çalışmada COVID-19'un yakın gelecekte küresel finansal sistem veya küresel ekonomi üzerinde sonuçları olabileceği olasılıklarını belirtmiştir. Finansal sistemde oluşabilecek operasyonel zorluklara odaklanma, müdahaleye hazır olduklarını açıkça göstererek finansal piyasalara duyulan güvenin güçlendirilmesi, kuyruk riski olayları dikkate alınarak başarısız bankaların olası müdahale ve çözümlerine hazır olma gibi öneriler sunmuştur.

Omair Haroon vd. ve HaiYue Liu vd. yaptıkları çalışmada finans uygulamalarının ekonomik etkileri üzerine analiz yapmıştır.

(Omair Haroon, 2020), yaptıkları çalışmada pandemi ile ilgili haberlerin yarattığı duyarlılık ile hisse senedi piyasalarının oynaklığı arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Finansal piyasalarda devam eden belirsizlik, fiyatlarda oynaklığın artmasına neden olmuştur. Haber kuruluşlarının yarattığı ezici paniğin, hisse senedi piyasalarında artan oynaklıkla ilişkili olduğunu tespit edilmiştir. Panik yüklü haberlerin, koronavirüs salgınından en çok etkilendiği düşünülen ekonomik sektörlerdeki oynaklığa daha büyük ölçüde katkıda bulunduğunu göstermektedir.

(HaiYue Liu, 2020), COVID-19 salgınının önde gelen 21 hisse senedi üzerindeki kısa vadeli etkisini değerlendirme amaçlı çalışma yapmışlardır. Japonya, Kore, Singapur, ABD, Almanya, İtalya ve Birleşik Krallık etkilenen başlıca ülkelerdir. Bulaşıcı hastalıkların sonuçları önemlidir ve dünya genelindeki hisse senedi piyasalarını doğrudan etkilemektedir. Çalışma sonucuna göre virüsten etkilenen başlıca ülke ve bölgelerdeki borsaların virüs salgınından sonra hızla düştüğünü göstermektedir. Asya'daki ülkeler, diğer ülkelere oranla daha fazla negatif anormal getiri yaşamıştır.

(Dayong Zhanga, 2020), yaptıkları çalışmada, COVID-19 pandemisinin borsa riski üzerindeki etkisinin basit ama orijinal bir istatistiksel analizini sunmaktadır. Küresel finansal piyasa risklerinin pandemiye cevap olarak önemli ölçüde arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bireysel borsa tepkileri, her ülkedeki salgının ciddiyeti ile doğrudan ilişkilidir. Pandeminin büyük belirsizliği ve buna bağlı ekonomik kayıplar, piyasaların oldukça oynak ve tahmin edilemez hale gelmesine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zeidan ve Weiqiong Fu yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemisinin sürdürülebilir finans üzerine etkilerini ele almıştır. (Zeidan, 2020), yaptığı çalışmada Covid-19 pandemisinin sürdürülebilir finansın verimliliğini kısıtlayan bazı konuları ele almıştır. Sürdürülebilir finansın Covid-19'dan olumsuz etkilenmesi için nedenler olduğu dayanıklılık kavramının sürdürülebilir finans için bir umut ışığı olduğunu belirtmiştir.

(Weiqiong Fu, 2022), yaptığı çalışmada Covid-19 pandemisinin parasal sismik artçı şoklarının altında yatan yapıyı keşfederek sürdürülebilir bir yeşil finansal ortamı değerlendirme amaçlı çalışma yapmışlardır. Finansal sürdürülebilirliğin bir ülkenin güçlü ekonomisinin önemli bir göstergesi olduğunu, Covid-19 pandemisinin gelişmekte olan ekonomileri zorladığını belirtmiştir.

Gülhan ve Kılıç, yaptıkları çalışmada Covid-19'un Borsa İstanbul üzerindeki etkilerini ele almıştır. (Gülhan, 2020), Covid-19 pandemisinin Borsa İstanbul üzerindeki etkisini ölçmeye çalıştığı araştırmasında, 31.12.2019-28.05.2020 tarihleri arasında günlük verilerle hata düzeltme ve dirençli tahminci modelleri kullanılarak kısa ve uzun vadede incelenmiştir. Finansal araçlara yapılan yatırımlar göz önüne alındığında, karar vericilerin belirsiz dönemlerde yatırım güdüsüyle değil nakit ve tasarruf güdüsüyle hareket ettikleri ve böylece borsadan uzaklaşmalarına neden oldukları görülmüştür. Aynı zamanda borsada faaliyet gösteren şirketler daralma süreçlerinde arz yönlü kısıtlamalara gireceği için endekslerde dalgalanmalar kaçınılmaz olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

(Kılıç, 2020), yaptığı çalışmada Covid-19'un Borsa İstanbul sektör getirileri üzerindeki etkisini olay etüdü yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu sonuçlara göre, endekslerin çoğunda negatif anormal getiri bulunmuştur. Sektör bakımından en yüksek negatif getirinin turizm ve tekstil sektöründe iken pozitif getirinin ticaret sektöründe olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

(Canikli, 2022), yaptığı çalışmada sürdürülebilir finansın, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine erişmek için belirlenen zamandaki fonksiyonunu, araçlarını ve etkilerini, son yıllarda geçirdiğimiz Covid-19 pandemisinin sürdürülebilir finans alanındaki olumsuz etkilerini tanımlamıştır. Covid-19 pandemisi, ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini uygulamasında zorlandığını, kısa dönemli şoklar oluşturarak finansal zorlukları arttırdığını ortaya koymuştur.

Fabio Pisani, Quatrini, Tatiana PÄUN, Victor J Dzau, yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemisinin sürdürülebilir finans üzerine etkilerini incelemişlerdir. (Fabio Pisani, 2021), yaptığı çalışmada Covid-19 salgınının küresel ekonomik ve finansal bir kriz olduğunu, ekonomik büyümeyi daha sürdürülebilir bir şekilde yönetmek gerektiğini belirtmiştir. Sürdürülebilir finansın kriz anlarında piyasada iyi bir performans gösterdiğini, sürdürülebilir yatırım

fonlarının risklere karşı önemli bir sigorta aracı olduğunu tespit edip, yatırımcıların kriz döneminde daha dayanıklı ve daha az riskli olduğunu söylemiştir.

(Quatrini, 2021), yaptığı çalışmada Covid-19 pandemisinde önce tanıklık edilen zorlukları ve başarısızlıkları açıklayabilen sürdürülebilirlik değerlendirme uygulamasındaki ana sorunlara değinmiştir. Sürdürülebilir finansı ilerletmek için finansal ürünlerden, araçlardan ve ölçütlerden alınan derslerin bir analizi yoluyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerini canlandırmada finansın rolünün araştırılmasına katkıda bulunmuştur.

(Tatiana PĂUN (ZAMFIROIU), 2021), yaptığı çalışmada Covid-19 pandemisiyle sürdürülebilirlik kavramının önemine değinmiştir. Korkulanın aksine Covid-19 pandemisinin sürdürülebilir için bir katalizör olduğu, pandemi zamanında şirketlerin sürdürülebilirlik konularına daha fazla ilgi gösterdiğini söylemiştir.

(Victor J Dzau, 2020), yaptığı çalışmada Covid-19 pandemisine karşı modern araçlara ve yaklaşımlara ihtiyaç gerektiğini, koordineli ve planlı bir şekilde uygulanması için kaynaklar ve kapsayıcı bir strateji gerektiğini belirtmiştir. Covid-19 ve benzeri gibi salgın hastalıklara karşı sistematik bir tahmin sistemine ihtiyaç olduğunu bu yeniliklerin sürdürülebilir şekilde uygulanması için yeterli finansmanın olmadığını söylemiştir. Covid-19 ile mücadeleye yönelik yeniliklerin uygulanabilmesi için sürdürülebilir finansmana odaklanması gerektiği belirtilmiştir.

Aşağıdaki tabloda araştırmacı tarafından sürdürülebilir finansal araçların avantaj ve dezavantajları özetlenmiştir.

Tablo 1. Sürdürülebilir Finansal Araçların Avantaj ve Dezavantajları

Avantajları	Dezavantajları
Yatırımcıların iklim değişikliği ile ilgili olarak sözlerini yerine getirmelerine yardımcı olmaktadır.	Sürdürülebilir finans uygulamalarına dair bilgi ve fikir birliği eksikliği ile net ortaya konamamış standartlar belirsizliği artırmaktadır.
Fon kullanımlarının raporlanması gerekliliği, diğer finansal araçlara kıyasla risk ölçümünü daha şeffaf hale getirmektedir.	Raporlama gönüllülük esasına dayalı olduğu için şeffaflık konusunda sıkıntı yaratabilir
Gelecek güçlü bir talep ile birlikte daha düşük maliyetle geleneksel finansman araçlarından daha büyük miktarda, daha uzun vadeli ve daha esnek koşullarda fon sağlamaktadır.	Sürdürülebilir finansman araçlarının ana fonlara entegrasyonu tam olarak sağlanamadığı için bazı işlem maliyetleri geleneksel uygulamalara göre oldukça yüksektir.
Sürdürülebilir finans sayesinde şirketler ve diğer kuruluşlar, yenilikçi olarak markalaşarak itibarlarını artırmaktadırlar	Projelerin takip edilebilmesi adına uygulanan etiketleme, raporlama ve izleme süreçleri ek maliyete sebep olabilir.
Yeşil yatırımın hızı ve özel-kamu sektörü iş birlikleri artmaktadır.	Yeşil göz boyama ile sürdürülebilir finansal araçların ve kuruluşların itibarı azalabilir.
Yeşil şirketlere yatırım yapmak isteyen yatırımcılar için bir fırsat yaratılmaktadır.	Diğer finansal piyasalara nazaran daha küçük ve daha az likittir.
Yatırımcılar, riskli finansal getirileri çevresel kazanımlar ile dengeleyebilirler.	Yasal zemini, geleneksel finansman araçlarına kıyasla daha zayıftır.
Çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) yatırımlarına yönelmenin verdiği manevi tatmin paydaşlara olumlu yansımaktadır.	
Portföydeki çeşitlendirmeyi artırmaktadır.	
Yeşil projelerin hayata geçirilerek taahhütlerin yerine getirilme çabası, kurum içi iletişimi artırarak kurumsal yapıyı güçlendirmektedir.	
Bilinçli ve uzun dönemli tüketicilere daha çevre dostu ürünler sunulmasına katkı sağlamaktadır.	

3. SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS VE COVID-19 PANDEMİSİ

Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden mevcut nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak olarak tanımlanabilir. Sürdürülebilirlik işletmelerde uzun vadeli değer yaratmak amacıyla şirket faaliyetlerinde ve karar mekanizmalarında ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin kurumsal yönetim ilkeleri ile birlikte ele alınması ve bu faktörlerle ilişkili risklerin etkin yönetimidir.

Ekonomik sürdürülebilirlik, işletmenin uzun vadede karlılığını korumak ve artırmak için işletme varlıklarının etkin kullanılmasıdır. İşletmelerin asıl hedefi kar sağlamak olsa da, iş kararlarında ekonomik sürdürülebilirlik çevresel ve sosyal sürdürülebilirlikle bütünleşik bir şekilde değerlendirilmelidir. Nitekim işletmenin finansal ve ekonomik performansının iyi olması kısa vadede faaliyetlerine devam edebileceğinin bir göstergesi olmakla birlikte uzun vadede işletmenin varlığını sürdürebileceğini kesin kılmamaktadır. Uzun vadeli tahminler yapmak için işletmenin çevresi ve sosyal faktörleri de dikkate alınmalıdır (Doane, MacGillivray, 2001).

Küresel ekonomi üzerindeki yakıcı etkisiyle koronavirüs pandemisinin ortaya çıkışı, dünyadaki ekonomik faaliyetleri büyük ölçüde aksatmıştır. İlk olarak Aralık 2019'da Wuhan şehrinde (Çin) keşfedilen COVID-19, son zamanlarda sağlık için küresel bir meydan okumadır. Dünyanın odak noktası yeniden şekillendirilmiştir. Dünya ekonomisindeki mevcut statükoyu değiştirerek benzeri görülmemiş makroekonomik zorluklarla yeni bir dünya ortaya çıkmıştır.

COVID-19'un hızla dünyayı sardığı ve sonuç olarak neredeyse tüm ekonomiyi etkilediği göz önüne alındığında, Dünya Sağlık Örgütü tarafından odak değişikliğine neden olan bir salgın olarak kabul edilmiştir.

COVID-19 pandemisinin getirdiği durgunluk, 21. yüzyılın en kötü insani ve finansal krizidir. Bu durgunluk, önceki finansal krizlerden farklı olarak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki ticaret ve yatırım zincirlerini etkilemiştir. OECD tahminine göre, düşük gelirli ülkelerin demografik özellikleri ve geçmiş salgın deneyimleri açısından daha az savunmasız olmaları nedeniyle Covid-19'un ekonomik olarak gelişmiş ülkeleri daha fazla etkilemiştir. 2020 yılında turizm gelirlerinin %80'e, üretim gelirlerinin ise %18,5'e kadar azaldığı düşünüldüğünde pandeminin ekonomik çevreyi nasıl etkilediği açıkça görülmektedir (OECD, 2020).

Pandeminin başlangıcından önce bile, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne (SKH'ler) ulaşmak için koyulan hedefler ve ilerleme ülkeler arasında eşitsizdi. COVID-19 pandemisinin başlaması, eşitsizliği daha da artırdı ve 2030 yılına kadar evrensel hedeflere ulaşmak için gerekli olan maliyetler arttı. Yüz milyon insan aşırı yoksullukla karşı karşıya kaldı ve tüm sektörlerde iş kayıpları meydana geldi. Bu süreçte gelişmekte olan ülkelerin büyüme beklentileri I. Dünya Savaşı'ndan bu yana en düşük seviyede idi. Küresel finansal varlıklar, küresel finansal krizden (379 trilyon ABD doları) bu yana en yüksek değerindedir ancak %80'i en zengin ülkelerde tutulmaktadır (https://read.oecd-ilibrary.org/development/global-outlook-on-financing-for-sustainable-development-2021_e3c30a9a-en#page9).

Kamu iç finansmanının harcama tarafında, birçok gelişmekte olan ülkede aşaların yavaş yavaş piyasaya sürülmesi, pandemi ile ilgili finansman ihtiyaçlarının karşılanması beklenenden daha uzun sürmesine sebep olmuştur. Kriz sırasında ertelenen diğer cari harcamaların, yapısal dönüşüm ve yeşil sanayileşmeye yönelik kamu yatırımlarına çok az bütçe ayrılmak zorunda kalmıştır. Hükümet gelirinin bir payı olarak, hizmet maliyetleri 2020'de en az gelişmiş ekonomilerde yüzde 11,4, orta gelirli ekonomilerde yüzde 8,5 ve gelişmekte olan küçük ada devletlerinde yüzde 20'nin üzerine çıkmış ve birçok ülke çok daha yüksek vergi yüküyle karşı karşıya kalmıştır (<https://www.imf.org>). Öte yandan uluslararası kurumlar tarafından yayınlanan çeşitli raporlarda sağlık ve eğitim alanlarındaki gelişmelere bağlı olarak finansal ihtiyaçların %8'den %10'a yükseldiği açıklanmaktadır. Bu ek finansman açığının 2020-2030 yılları arasında düşük gelirli ülkeler için yılda 30 milyar dolar, orta gelirli ülkeler için yılda yaklaşık 100 milyar dolar olacağı ön görülmektedir. 2020 Yılı için öngörülen dış finansman akışlarının 2015 yılındaki düşüşü, hatta 2008 küresel finansal krizindeki düşüşü aşacağı düşünülmektedir. 2020 yılının mart ayında gelişmekte olan piyasalar 83 milyar dolarlık portföy yatırımlarında ani bir düşüş yaşanmıştır. Toplamına bakıldığında 2020 yılında 2019 yılına göre yaklaşık 699 milyar dolarlık sermaye girişinde düşüş yaşanmıştır ki bu da küresel finansal krizde yaşananlardan %60 daha fazla olduğunu göstermektedir (OECD, 2020).

Mart/Nisan 2020 ve Haziran/Temmuz 2021 arasında IMF tarafından 168 milyar dolar ve Dünya Bankası tarafından 157 milyar dolar olmak üzere 100'e yakın gelişmekte olan ülkeye hızlı bir şekilde yeni ve hızlı mali yardım için önemli kaynaklar tahsis edilmiştir. (<https://www.imf.org>). Kamu harcamalarının ve sürdürülebilir finansın en büyük kaynağı olan vergi gelirleri 2000'li yılların başından bu yana önemli ölçüde yükseliş yaşarken, pandemi sürecinde birçok ülkede keskin düşüşler yaşanmıştır Özellikle yoksul ülkelerde artan kamu borcu ve borçlanma maliyetleri, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin finansman seviyelerine ulaşılmasını imkânsız kılmıştır. Pandemi öncesinde, yıllık 2,5 trilyon dolarlık SDG finansman açığının yaklaşık 500 milyar doları, gsyih'larının %15'ini oluşturan ve karşılanmasının ne kadar zor olacağı tahmin edilebilecek düşük gelirli ülkelere aittir (Gaspar ve diğerleri, 2019: 5).

The New Humanitarian (2020) raporuna göre, pandemi, çatışmaların hüküm sürdüğü ve kırılgan ekonomilerde insani yardım sağlanmasıyla ilişkili risklere yenilerini eklemiştir. SSA'daki (sub-Saharan Africa) yaygın kırılgan sağlık sistemi ve zayıf ekonomiler göz önüne alındığında, bu bölge küresel salgından büyük ölçüde etkilenmiştir Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde pandeminin getirdiği ekonomik faaliyetlerin askıya alınması, işlevsel olmayan ekonomik sonuçlara yol açmıştır. Küresel ekonomik performansın dünya genelinde GSYİH'de büyük bir daralmaya neden olacağı öngörülse de, Afrika'daki daralmanın seviyesi en büyük olmuştur (<https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-and-africa-socio-economic-implications-and-policy-responses-96e1b282/>).

COVID-19'un küresel boyutu Türkiye ekonomisindeki dış ticaret istatistiklerine de yansımıştır. 2019 Yılı'nın aynı dönemine göre ihracat %41,4 daralırken ithalat %25,0 azalmıştır. Ocak-Nisan 2020 döneminde ihracat %13,7 daralırken, ithalat %1 artmıştır. Dış ticaret açığı 2019 yılının aynı aya göre %67 artarken, Ocak-Nisan 2020 döneminde 2019'un aynı dönemine göre %102,3 arttı. 2019 Yılı'nın aynı aya göre ihracatta en büyük daralma %43 ile imalat sektöründe gerçekleşirken, ara (hammadde) mal ithalatında %30,3 daralma gerçekleşmiştir. Tüm bu gelişmeler ışığında ihracatın ithalata oranı keskin bir daralma yaşanmıştır. 2019'un aynı ayında %84,9 olan oran, Nisan 2020'de % 66,3 olarak açıklanmıştır. Benzer şekilde 2019 yılının Ocak-Nisan döneminde %87,4 olan kapsama oranı 2020 yılının aynı döneminde %74,7 olarak gerçekleşmiştir (Soylu,2020). Türkiye'deki yabancı yatırımcılar tahvil ve hisse senedi piyasalarındaki varlıklarını düşürmüş, Şubat 2020'de 77,4 milyar dolar olan brüt dolar rezervi Nisan 2020 itibarıyla 54 milyar dolara düşmüştür. Merkez Bankası'nın döviz rezervleri Şubat 2020 ile Nisan 2020 arasında 19,1 milyar dolar azalmıştır. (TCMB Enflasyon Raporu, 2020)

4. SONUÇ

Dünya Bankası'na göre Covid-19 pandemisinde yaklaşık 100 milyon insan aşırı yoksulluk düzeyindedir. Sürdürülebilirlik kavramı ile yoksulluk sorununu ayrı ayrı ele almak mümkün değildir. Aşırı yoksulluk yaşayan, en temel ihtiyaçlara (barınma, yeme, içme), sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimde bile sorunları olan insanlık için, toplumun tüm kesimleri sorumluluklarını özverili bir biçimde yerine getirmelidir. Yoksulluk sürdürülebilirliğin önünde bir engel olarak belirirken, sürdürülemezliğin neden olduğu bir sorun olarak da karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilir finansın çok önemli bir görev ve sorumluluğa sahip olduğu açıktır.

Dünya tarihine baktığımızda salgın hastalıkların ekonomiyi derinden etkilemesi çok yaygın bir sonuçtur. İnsanlığın 21. yüzyılda karşılaştığı COVID-19 pandemisinin diğerlerine göre daha yüksek yayılma oranına sahip olması, teknolojinin de etkisiyle finans ve ticaret piyasalarının küreselleşmesi sonucu düşünülebilir. COVID-19 hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ekonomik faaliyetlerin askıya alınması, işlevsel olmayan ekonomik sonuçlara yol açmıştır. Dünya uzun süredir sürdürülebilir finansal uygulamalara uyum sağlamaya çalışırken, yeşil finans henüz ülkemizde tam olarak yaygınlaşmamıştır. Bu süreç Türkiye'de olduğu gibi dünyada da yapısal dönüşüm ve yeşil sanayileşmeye yönelik yatırımlar ertelenmiş ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasını imkânsız hale getirmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmak için önemli miktarda finansmana ihtiyaç duyulduğu ve bu dönemde desteklenmesi gerektiği görülmektedir.

COVID-19 pandemi krizi, insan yaşamı üzerindeki yıkıcı etkilerinin yanı sıra tüm dünya için yıkıcı sosyo-ekonomik etkilere neden olmuştur. Küreselleşen dünyada COVID-19'un neden olduğu krizlere benzer krizler birçok farklı nedenden dolayı ortaya çıkmayı sürdürecektir. Dünya bu gibi salgınların üstesinden gelmeye çalışırken sürdürülebilirlik bağlamında kilit faktörlere odaklanmalıdır. COVID-19 salgınına yanıt vermek için yenilikçi araçlar ve yaklaşımlar gereklidir. Daha sürdürülebilir bir ekonomiye ve topluma katkıda bulunmak isteyen düzenleyiciler ve yatırımcılar, sürdürülebilirlik konusunda daha iyi bilgi aramalıdır. Bu gibi krizlerin ancak küresel çözümler, iş birliği ve dayanışma ile aşılabileceği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

1. Ashraf, B. N. (2020, Haziran 27). Journal of Behavioral and Experimental Finance. Economic impact of government interventions during the COVID-19 pandemic: International evidence from financial markets. Journal of Behavioral and Experimental Finance, Volume 27, 1-9. doi:https://doi.org/10.1016/j.jbef.2020.100371.
2. Canikli, S. (2022, Mart 17). Sürdürülebilir Finans Mekanizmaları, Araçları ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi. (2. (-3. Akdeniz İİBF Dergisi 2022, Dü.) Sürdürülebilir Finans Mekanizmaları, Araçları ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi. doi:http://dx.doi.org/10.25294/aiibfd.903364
3. Doane, D., MacGillivray, A. (2001). Economic Sustainability The business of staying in business, Çevrimiçi http://www.projectsigma.co.uk/RnDStreams/RD_economic_sustain.pdf
4. Dayong Zhanga, M. H. (2020, Nisan 10). Finance Research Letters. Financial markets under the global pandemic of COVID-19. doi:https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101528
5. Fabio Pisani, G. R. (2021, Kasım 30). Sustainable Finance and COVID-19: The Reaction of ESG Funds to the 2020 Crisis, s. 1-18. doi:10.3390/su132313253
6. Gaspar, V., Amaglobeli, M. D., Garcia-Escribano, M. M., Prady, D., & Soto, M. (2019). Fiscal policy and development: Human, social, and physical investments for the SDGs. International Monetary Fund.
7. Gülhan, Ü. (2020, Ağustos 30). Covid-19 Pandemisine BIST 100 Reaksiyonu: Ekonometrik Bir Analiz. doi:https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44122
8. HaiYue Liu, A. M. (2020, Nisan 18). International Journal of Environ. Res. Public Health, 17(8),. The COVID-19 Outbreak and Affected Countries, s. 1-19. doi:https://doi.org/10.3390/ijerph17082800
9. Kılıç, Y. (2020, Haziran 1). Borsa İstanbul'da COVID-19 (Koronavirüs) Etkisi. ", Journal of Emerging Economies and Policy, 2020: 66-77.
10. Omair Haroon, S. A. (2020, Mayıs 15). Journal of Behavioral and Experimental Finance. COVID-19: Media coverage and financial markets behavior—A sectoral. doi:https://doi.org/10.1016/j.jbef.2020.100343 https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021
11. Quatrini, S. (2021, Ocak 27). Ecosystem Services. Challenges and opportunities to scale up sustainable finance after the COVID-19 crisis: Lessons and promising innovations from science and practice, s. 1-15. doi:10.1016/j.ecoser.2020.101240

12. Soylu, Ö. B. (2020). Türkiye ekonomisinde COVID-19'un sektörel etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 169-185
13. Tatiana PĂUN (ZAMFIROIU), F. P. (2021, Haziran 3). Advancing Strategic Management through Sustainable Finance. *Advancing Strategic Management through Sustainable Finance*, s. 1-14. doi:10.2478/mdke-2021-0019
14. TCMB, "Enflasyon Raporu – 2020/II", Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, 2020.
15. Victor J Dzau, C. B. (2020, Kasım 7). Strategy, coordinated implementation, and sustainable, s. 1469-1471.
16. Weiqiong Fu, K. A. (2022, Nisan 6). GREEN FINANCE AND LOW-CARBON ECONOMIC RECOVERY IN THE POST COVID-19 . Assessment of sustainable green financial environment the underlying structure of monetary seismic aftershocks , s. 1-15. doi: 10.1007/s11356-022-20178-1
17. Zeidan, R. (2020, Haziran 24). *Journal of Sustainable Finance & Investment*. 525-528. doi:10.1080/20430795.2020.1783152
18. https://read.oecd-ilibrary.org/development/global-outlook-on-financing-for-sustainable-development-2021_e3c30a9a-en#page9
19. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-and-africa-socio-economic-implications-and-policy-responses-96e1b282/>